

Der savnes interne henvisninger mellem relaterede tekstafsnit og mellem de mange bilag/oversigter og teksten. Der er alt for mange 'uprovokerede' fejl, fx "MGG"/"MMG" (s. 117), "DK ÅÅ"/"DK ÅM" (s. 131), "Engum"/"Engom" (s. 137). Der mangler kildehenvisninger ved adskillige citater og figurer. Alt i alt: bogen fremstår desværre ikke som et helt færdigarbejdet produkt – og stadigvæk reterer spørgsmålet: hvem er målgruppen?

Jeg er helt enig med Mogens Friis i, at der – som titlen siger – er tale om *brikker* til musikkens historie i Århus – og for en stor dels vedkommende meget væsentlige brikker –, men som helhed betragtet må publikationen betegnes som en hybrid, idet den springer i det nok så ofte nævnte tomrum mellem to stole, mellem en letlæst populærvidenskabelig fremstilling med bred appeal og en stringent videnskabelig dokumentationshistorie. Desværre. Begge dele ville være yderst velkomne, både for Århus' vedkommende og i flere andre lokale og nationale henseender. Men et kendskab til det relevante kildemateriale på niveau med Mogens Friis' tager år at oparbejde, og hvem går igang med den opgave, når der nu allerede foreligger et bud på sagen? På forespørgslen om en bog om Århus' musikliv må bibliotekarer og boghandlere i hvert fald en tid fremover lange Mogens Friis' bog over disken, og det er lidt synd – både for historien om musiklivet i Århus og for læserne.

Thomas Holme Hansen

Inger Sørensen, *H.C. Andersen og komponisterne*

København: Gyldendal, 2005

160 pp.

ISBN 87-02-03480-8

DKK 169

Mogens Wenzel Andreasen, *H.C. Andersen & musikken*

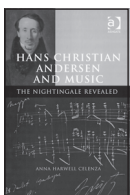
København: Bazar, 2005

128 pp., illus.

ISBN 87-7604-037-2

incl. 1 CD, *H.C. Andersen & musikken*, Tokomo Nakatashi, pno., Classcd 619

DKK 199

Anna Harwell Celenza,

Hans Christian Andersen and Music: The Nightingale Revealed

Aldershot: Ashgate, 2005

269 pp.

ISBN 0-7546-0140-4

£ 45

200-året for H.C. Andersens fødsel har klart nok givet anledning til en omfattende forsknings- og udgivelsesaktivitet med digteren i centrum. Derfor er det også glædeligt, at der er udkommet flere bøger om hans forhold til musik, som netop var så vigtig en del af hans tilværelse. Ikke mindre end tre er det blevet til, og de er næsten lige så forskellige som de udgivelser, der i forvejen fandtes på området.

Helt tilbage i 1930 gjorde musikskribenten og anmelderen Gustav Hetsch et stort arbejde med at samle vidnesbyrd om Andersens forhold til musikken og dens kunstnere med mange citater fra dagbøger, erindringer, arkivalier og breve. Det blev til bogen *H.C. Andersen og*

Musiken, hvor han til slut opregner en lang række komponisters behandling af Andersens tekster, dog næsten i listeform.

Senere er der kommet mange specialstudier, ikke mindst om musikken til de dramatiske værker. I 1996 skrev Andersen-forskeren, dr.phil. Johan de Mylius artiklen 'Hans Christian Andersen and the Music World', en fin engelsksproget indføring i musikken til Andersens værker, hans egen musiksmag og hans forhold til tidens komponister. Således var der mulighed også for udlændinge til at danne sig et overblik over emnet. Artiklen blev bragt i Sven Hakon Rossel (ed.), *Hans Christian Andersen. Danish writer and citizen of the world* (Amsterdam, 1996).

Endelig udgav musikforskeren, dr.phil. Tove Barfoed Møller i 1995 sin disputats med titlen *Teaterdigteren H.C. Andersen og "Meer end Perler og Guld". En dramaturgisk-musikalsk undersøgelse*. Som man kan se af undertitlen, er forfatteren her gået i dybden med samspillet mellem det dramatiske og det musikalske, og selv om bogen vidner om et omfattende kendskab til H.C. Andersens forhold til musik generelt, så holder den sig klart nok til sit angivne fokus.

Det er på denne baggrund, at de tre nyudgivelser skal ses, og man må sige, at de er nye, supplerende brikker i det samlede mønster til beskrivelse af digterens forhold til denne anden kunstart. Og der er meget at sige, for Andersen var næsten dagligt i kontakt med musikken, og den greb ind i mange andre forhold i hans liv. Samtidig er hans interesse utrolig vel-dokumenteret i arkivalier, som efterhånden er tilgængelige i trykte udgaver og på nettet. Opgaven er at vælge blandt de mange mulige citater.

Inger Sørensens *H.C. Andersen og komponisterne* er en rigtig lækkerbissen. Dens overordnede baggrundsidé må være H.C. Andersens store stambog (som han kaldte *Album*), hvor alle de personligheder han mødte bidrog med et digt, en tegning, et nodeblad eller et foto med personlig tilegnelse. Sørensens bog er rigt og relevant illustreret med billeder af digteren, komponisterne og de omtalte værker og steder, krydret med Andersens papirklip. Alle i smukke farvegengivelser og nogle indsat på skrå som i en scrapbog. Den omfattende billedliste vidner om stor research på området. Hver af de seks beskrevne komponister er trykt på sin egen papirfarve, som sammen med det mindre kvadratiske format gør bogen uhyre indbydende.

Heldigvis svarer indholdet til layoutet. I en meget kort indledning gøres der rede for Andersens forhold til en lang række musikpersonligheder. Baggrunden for udvælgelsen af de seks komponister, som bogen omhandler, er digterens personlige venskab med dem. Samtidig er der tale om kendte navne for et dansk publikum: C.E.F. Weyse, J.P.E. Hartmann, Niels W. Gade, Clara og Robert Schumann, Felix Mendelssohn Bartholdy og Franz Liszt, alle undtagen Weyse fra Andersens egen generation. Vi bevæger os således hele tiden i et romantisk univers, som forfatteren også via sine mange andre udgivelser er godt hjemme i. Det kan blive lidt rigeligt detaljeret som i beskrivelsen af Hartmanns mange undskyldninger for de manglende svarbreve, og der kan også være måske lidt for hurtige konstateringer som i omtalen af Andersens besøg hos sin tyske oversætter A. Chamisso: "Fra det øjeblik, hvor han ringede på Chamissos gadedør i Berlin, og denne selv åbnede, forstod de to hinanden" (s. 109).

Men ellers er teksten solidt grundet i et kendskab til komponisterne, og der er tale om fin og interessant formidling. Derudover kan man læse nogle nyheder, så som at der ikke bare var en men to opførelser af operaen *Liden Kirsten* i Weimar i 1856 (s. 154). Sørensen bringer også enkelte steder nye teser til torvs som muligheden af, at Mozarts søn var tilstede hos Siboni den aften i 1819, da Andersen henvendte sig her, og derfor kan have mødt digteren.

Bogen kan således anbefales til enhver, der vil have et velfunderet kendskab til Andersens forhold til samtidens kendteste komponister med et udblik, så man også får et lidt mere generelt indtryk af digterens forhold til tidens musikliv.

Titlen på Mogens Wenzel Andreasens bog *H.C. Andersen og musikken* er den samme som hos Hetsch, og sigtet med de to udgivelser er da også på mange måder ens. I forordet skriver Andreasen, at bogen “er ikke udtømmende eller alt omfattende, men er blot ment som en vejviser ind på et område, som indtil nu ikke har været særlig flittigt belyst”. Den falder i to dele, den ene om Andersens tidligste musikalske udfoldelser samt hans danske og udenlandske musikvenner, den anden om komponisternes musik til hans tekster.

Ligesom Sørensen centrerer Mogens Wenzel Andreasen sin beskrivelse omkring forholdet til tidens komponister, men også omkring Andersens beundring for virtuoser som sangerinderne Maria Malibran og Jenny Lind samt violinisten Ole Bull og pianisten Sigismond Thalberg. På den måde får man et bredt billede af Andersens musikalske relationer.

Forfatteren vil ofte gerne give både en generel indføring i de nævnte kunstners liv og værk og en beskrivelse af deres forhold til Andersen. Det er der ikke altid plads til, og det fører nogle steder til lidt for generelle udsagn. Når man om familien Schumann kan læse, at “Ægteskabet blev lykkeligt, Clara Schumann fødte otte børn, men gennemførte alligevel sin karriere, der gjorde hende europæisk berømt” (s. 57), så kan det vel nuanceres lidt mere. Andre steder omtales faktorer, som måske kunne være udeladt, hvis pladsen var knap. Således får Gustav Helsted en kort introduktion, men hans forhold til Andersen nævnes til eksempel ikke (s. 35).

Der er dog mange fine oplysninger i bogen, og især anden halvdel kan man med fordel bruge som opslagsværk. Her beskrives værkerne efter genre, men da der også flere steder inkluderes komponistbiografier, er der til tider nogen overlappning. Nogle af værkomtalerne beskriver stykkerne handlingsmæssigt eller musikalsk, mens andre blot nævner titlerne. Men antallet af nævnte værker er stort, mange er nye og supplerer på udmærket måde Hetsch med bl.a. de ting, der er skrevet efter 1930, ikke mindst det afsluttende kapitel om en række planlagte værker i 2005.

Med alle de informationer kan det ikke undgås, at der kommer nogle fejl rundt omkring. J.P.E. Hartmanns første hustru hed ikke Sophie, men Emma (s. 27), Weyse var ikke ansat i Garnisonskirken, men i den Reformerte Kirke før Vor Frue Kirke (s. 20), og Weyse hørte *Don Giovanni* på det Kongelige Teater i 1807, ikke 1809 (s. 20). Robert Schumann var ikke med sin hustru Clara i København i 1842, men rejste hjem forinden (s. 56).

Nogle steder kunne man endvidere ønske sig yderligere oplysninger, selv om det er klart – som der også angives i bogen – at listen over kompositioner ikke kan være udtømmende. Under omtalen af Edvard Griegs sange (s. 100) kunne man ønske en omtale af hans op. 18, der dog indeholder seks sange med Andersen-tekster, og danske Sebastian fortjener bl.a. at få musikken til musicalen *Hans Christian Andersen* (Gladsaxe Teater, 1996) nævnt. Ligeledes savner man på litteraturlisten de tre udgivelser, som er nævnt i indledningen til denne anmeldelse.

Der er vedlagt en cd til bogen, hvor den japansk fødte, men i Danmark boende pianist Tomoko Nakatashi har samlet en række danske klaverstykker, som man ellers ikke hører så ofte, og som derfor er interessante som eksempler på den musikalske H.C. Andersen-overlevering uden tekst.

Bogen kunne med fordel have fået en afsluttende gennemlæsning, så overlappninger etc. kunne være undgået, men alt i alt giver den et udmærket indblik i en lang række af H.C. Andersens berøringsflader med musik, og den bidrager som en udmærket opslagsbog med informationer om musikken til mange af digterens værker.

Anna Harwell Celenzas biografi *Hans Christian Andersen and Music. The Nightingale Revealed* har derimod helt klart et forskningsmæssigt sigte. Hun har fra tidligere udgivelser et indgående kendskab til tidens danske musik og litteratur, og hendes ærinde er at opnå en forståelse for 1800-talles musikkultur og modtagelsen af den gennem Andersen som publikum, musikkender, kritikere og æstet. Man kan klart se, at hun har medtaget den væsentligste litteratur og frekventeret de relevante arkivsamlinger for at vælge mellem det enorme materiale. Teksten er da også underbygget med et stort antal citater fra Andersen og andre, fra fiktive og ikke-fiktive værker.

Bogen er næsten helt igennem på engelsk. Det betyder, at også citaterne er oversat (enkelte digte dog også med gengivelse af den danske tekst). Det giver en meget velkommen mulighed for udlændinge til at orientere sig i dette stof. Nogle af teksterne har forfatteren selv oversat, andre er taget næsten direkte fra kendte oversættelser. Forfatteren berører selv spørgsmålet om oversættelserne, og hvor ordrette de er. For det meste er der dog tale om præcise gengivelser på engelsk, men enkelte steder støder man dog på upræcise oversættelser f.eks. s. 31 "et Helt" (dvs. en helhed) bliver til "a hero" og s. 45 "Ære" oversættes ved "Air". Det hører dog til undtagelserne.

Mellem de seks hovedkapitler er indsat oversatte dele af eller hele Andersen-tekster, der relaterer sig til kapitlerne. Her bringes en række mindre kendte værker, som medvirker til at give et førstehåndsindtryk af en anden person en eventyrdigteren. Fin ide.

Hvert kapitel har en overskrift med en funktion, der relaterer til Andersen: Improvisatoren, Virtuosen, Patrioten eller Tonedigteren. Og hermed er nogle af temaerne slået an. Gennem sine værker – såvel eventyr og digte som rejseskildringer og æstetiske kritikker – virker Andersen som mediator dels for generelle strømninger og meninger om tidens musikliv, dels for iscenesættelsen af sin egen livshistorie. Hele kapitlet om digterens forhold til Weimar, dens fyrstefamilie og dens kulturfyrste Franz Liszt er spændende læsning om Andersens indlemelse i et udenlandsk kulturprojekt og alligevel opbremsning over for udviklingen af det. Digteren anvender ofte selvbiografiske træk i sine værker, og det giver ham også mulighed for at sammenligne sig med en anden type skabende kunstnere, nemlig musikere og at udtrykke sine ideer gennem musikalske scener i teksterne. Flere af de større værker som *Kun en Spillemand* ses i dette lys. Også hele komplekset omkring Andersens patriotiske kontra hans kosmopolitiske orientering koblet sammen med komedier til Casino og deres musikvalg er meget interessant læsning sammen med hele hans forhold til Richard Wagner.

Der er ingen tvivl om, at forfatterens hjerte også brænder for litteraturhistorie. Derfor er der mange afsnit, som sætter teksterne ind i en bredere sammenhæng, hvor man dog til slut ser disse afsnit som baggrund for en musikalsk pointe. For mig er det spændende, således at få sat musikken ind i et større kulturelt perspektiv, for andre kan det virke som lidt lange digressioner. Et interessant træk er f.eks. sammenligningen mellem Andersens og Heinrich Heines anmeldelser og perspektivet omkring 1800-tallets virtuose koncertkadence og den fablerende afslutning på disse kritikker.

Bogen er tænkt som et grundigt indlæg i Andersen-forskningen med sine små typer og ikke så mange billeder, men til gengæld omfattende noter. Men den vil også kunne læses af andre interesserede, både i enkeltkapitler som et aspekt af digterens musikalske relationer og som fortløbende tekst, der alligevel udgør en kronologi og udvikling i hans liv og musiksyn. Til gengæld er det ikke alle musikalske værker, der får en grundig gennemgang. Der er klart nok tale om en selektion, som understøtter de temaer, forfatteren har valgt, og som selvfølgelig kan diskuteres. Således omtales operaen *Liden Kirsten* næsten kun i forbindelse med opsætningen i Weimar, hvorimod dens rolle i dansk tradition stort set ikke berøres.

Ganske få skønhedspletter har sneget sig ind, som enkelte trykfejl i de danske titler samt f.eks. at Andersen så Johan Bartholdys opera *Dyveke* i 1820-21. Den blev først skrevet i 1890'erne,

men der er i stedet tale om Ole Johan Samsøes skuespil af samme navn fra 1795. Men det kan på ingen måde forstyrre billedet af en meget interessant og perspektivrig bog, som hilses velkommen ved yderligere at muliggøre kendskab til dette særlige aspekt ved Andersen også for udlændinge.

Andersens forhold til musik er således belyst fra flere sider i de tre udgivelser, som alle kan læses med udbytte af såvel musikfaglige som andre kulturinteresserede personer. De to første er klart tænkt som formidling af stoffet til en bredere kreds, mens Celenzas bog også fører forskningen et stort skridt videre på området.

Anne Ørbæk Jensen

Yvonne Wasserloos, *Kulturzeiten. Niels W. Gade und C.F.E. Horneman in Leipzig und Kopenhagen*

Studien und Materialien zur Musikwissenschaft, 36;
Hildesheim, Zürich and New York: Georg Olms, 2004
630 pp., music exx. ISBN 3-487-12599-4
EUR 84

Denne bog er, selv om det ikke fremgår tydeligt, Yvonne Wasserloos' afhandling (dissertation) fra 2002, som er udkommet i Georg Olms Verlags musikvidenskabelige serie. Det står derfor heller ikke klart i hvor høj grad bogen er en redigeret udgave af afhandlingen. Bogen er et bidrag til en aktuel interesse for den musikalske forbindelse mellem Danmark og Tyskland igennem tiderne. Selvom der er kommet flere danske bidrag fra de senere år på det musikvidenskabelige område, må det nok erkendes, at initiativet og interessen er størst fra tysk side. Bogen bærer da også præg af, at den er skrevet i en tysk akademisk tradition kendetegnet ved grundighed og en beundringsværdig evne til at systematisere stoffet, som i dette tilfælde er omfattende.

Med udgangspunkt i musikulturen i Leipzig i det 19. århundrede handler bogen om den dansk-tyske forbindelse mellem København og Leipzig personificeret gennem komponisterne Niels W. Gade og C.F.E. Horneman. Wasserloos har valgt en fremgangsmåde, hvor hun begynder med at redegøre for de samfundsmæssige forhold i tiden samt Leipzigs og Københavns musikhistorie (afsnit II), hvorefter læseren via et afsnit om konservatoriet i Leipzig (afsnit III) ledes frem til afhandlingens egentlige studieobjekt, nemlig henholdsvis Gades og Hornemans liv og levned i Leipzig og København (afsnit IV og V). Men derudover er det vanskeligt at gennemskue Wasserloos' metodiske tilgang. Hun kommer ikke nærmere ind på den bortset fra en beskrivelse af hvordan hun har benyttet kilderne (s. 29f.). Bogen fremstår derfor som en blanding af socialhistorie, institutionshistorie, personhistorie og stilhistorie krydret med lidt receptionsanalyse.

Alene bogens fysiske omfang (630 sider) indikerer stor grundighed i fremstillingen, og på dette punkt skuffes læseren ikke. Indledningens gennemgang af forskningen på området frem til afhandlingens tilblivelse er god og giver en nyttig oversigt, som også er værd at gennemse i forbindelse med andre studier i dansk og tysk musik fra perioden. Bag i bogen er der en informativ sammenlignende oversigt over komponisternes liv, en fortegnelse over repertoireet i koncertforeningen Euterpe og en fortegnelse over Hornemans værker. Men hvad de følgende historiske fremstillinger angår, er spørgsmålet alligevel, om bogen ikke er *for* grundig. Det indledende historiske afsnit om byerne Leipzig og København (afsnit II) er en sammenfatning af byernes musikhistorie ud fra hidtidige historiske fremstillinger. Selvom det selvfølgelig er væsentligt at få en introduktion til byernes musikliv for at kunne sætte konservatorierne og komponisterne ind i en historisk sammenhæng, tillader jeg mig alligevel at spørge, om det virkelig